

Gerechtshof Amsterdam
Zaaknummer: 200.302.332/01
Roldatum: 11 oktober 2022

INCIDENTELE VORDERING TOT TUSSENKOMST ALTHANS VOEGING EX ART. 353 LID 1 JO. 217 RV

inzake:

de stichting Stichting Climate Intelligence ("**Clintel**"), zowel voor zichzelf als in haar hoedanigheid van gevolmachtigde van de in **Productie 9** genoemde personen, gevestigd te Amsterdam en kantoorhoudend aldaar aan de (1015 JP) Goudsbloemstraat 8 3,
die voor deze zaak woonplaats kiest te Amsterdam aan de (1054 GJ) Vondelstraat 41, op het kantoor van OSK Advocaten, van welk kantoor mr J.Ph. de Korte en mr G.J. Wilts zich als advocaat stellen,
eisers in het incident tot tussenkomst althans voeging in de zaak van:

de vennootschap opgericht naar het recht van Engeland en Wales Shell Plc ("**Shell**"), gevestigd te Londen, Verenigd Koninkrijk,
appellante, verweerster in het incident tot tussenkomst althans voeging,
advocaten: mr D.F. Lunsingh Scheurleer en mr T. Drenth

tegen

1. de vereniging Vereniging Milieudefensie, gevestigd te Amsterdam;
2. de stichting Stichting Greenpeace Nederland, gevestigd te Amsterdam;
3. de vereniging Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee, gevestigd te Harlingen;
4. de stichting Stichting ter Bevordering van de Fossielvrij-beweging, gevestigd te Amsterdam;
5. de stichting Stichting Both ENDS, gevestigd te Amsterdam;
6. de vereniging Jongeren Milieu Actief, gevestigd te Amsterdam,¹
geïntimeerden, verweerders in het incident tot tussenkomst althans voeging ("**Milieudefensie c.s.**"),
advocaat: mr R.H.J. Cox

1. **INLEIDING**

- 1.1 Clintel heeft er recht op en belang bij om conform art. 353 lid 1 jo. 217 Rv tussen te komen in de procedure tussen Shell en Milieudefensie c.s. althans om zich te voegen

¹ Deze vereniging is ontbonden per 1 september 2022.

aan de zijde van Shell. Clintel kan zich niet verenigen met het vonnis van de Rechtbank Den Haag van 26 mei 2021 (het “**Vonnis**”).²

- 1.2 Het Vonnis moet om meerdere redenen worden vernietigd, op de gronden die Shell deels in haar memorie van grieven van 22 maart 2022 (“**MvG Shell**”) heeft aangevoerd (waarvoor Clintel zich aan de zijde van Shell wenst te voegen) en voor het overige op de gronden die Shell niet heeft aangevoerd en die Clintel nader zal aanvoeren (waarvoor Clintel wenst tussen te komen).
- 1.3 Een van deze gronden is dat, anders dan het Vonnis aanneemt, Nederlands recht, althans de in het Vonnis geformuleerde beweerdelijke regel van Nederlands ongeschreven recht, niet van toepassing is op alle wereldwijde producenten van fossiele brandstoffen³ en (het beleid van Shell voor) alle wereldwijde entiteiten van de Shell-groep, alle wereldwijde toeleveranciers van de Shell-groep⁴ en alle wereldwijde afnemers van producten van de Shell-groep.⁵
- 1.4 De Rechtbank hanteert voorts het begrip ‘gevaarlijke klimaatverandering’ zonder (wetenschappelijke) basis. Volgens de Rechtbank heeft het Intergovernmental Panel on Climate Change (“**IPCC**”) in zijn Fourth Assessment Report uiteengezet dat bij opwarming van de aarde met meer dan 2°C sprake is van een gevaarlijke, onomkeerbare klimaatverandering.⁶ Dat is onjuist; dat staat niet in een van de vier delen van dit rapport. Er staan veel voorzichtigere en genuanceerdere stellingen in dit rapport over mogelijke onomkeerbaarheid, zoals:
 - 1.4.1 *“These are preliminary assessments using relatively simple physical climate models that highlight the possibility of irreversible change in the Earth system but require extensive further research to assess the reliability of the phenomena found.”*⁷
 - 1.4.2 *“[U]ntil millennial simulations with AOGCMs are available, the important question of potential irreversibility of an MOC shutdown remains unanswered.”*⁸
 - 1.4.3 *“Even if temperatures were to decrease later, the reduction of the GIS to a much smaller extent might be irreversible, because the climate of an ice-*

² Rb. Den Haag 26 mei 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:5337 (*Milieudefensie c.s./Shell*).

³ R.o. 4.4.53 Vonnis.

⁴ Zie de overwegingen met betrekking tot Scope 2 in het Vonnis.

⁵ Zie de overwegingen met betrekking tot Scope 3 in het Vonnis.

⁶ R.o. 2.3.5. Vonnis. Over het doel van opwarming met niet meer dan 2°C stelt het IPCC juist het volgende: *“Recent policy discussions focussed on a global temperature increase, rather than on GHG concentrations. The most prominent target currently discussed is the 2°C temperature target, that is, to limit global temperature increase relative to pre-industrial times to below 2°C. The 2°C target has been used first by the European Union as a policy target in 1996 but can be traced further back (Jaeger and Jaeger, 2010; Randalls, 2010)”* (IPCC, AR5, WG1, p. 1107; https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/WG1AR5_all_final.pdf).

⁷ IPCC, AR4, WG1, p. 642 (https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/05/ar4_wg1_full_report-1.pdf).

⁸ IPCC, AR4, WG1, p. 775.

free Greenland could be too warm for accumulation; however, this result is model dependent.”⁹

1.4.4 *“While evolving continuously over the 21st century, such a change and ultimate disappearance could be irreversible, although this result could be model dependent since an analysis of 11 AOGCMs shows a wide range of future possible rainfall changes over the Amazon.”¹⁰*

1.5 Het IPCC stelt in zijn Fifth Assessment Report daarnaast uitdrukkelijk dat “[c]limate impacts (...) are geographically diverse and sector specific, and no objective threshold defines when dangerous interference is reached”.¹¹

1.6 De Rechtbank laat bovendien veel relevante informatie uit de IPCC-rapporten buiten beschouwing, zoals informatie over klimaatmodellen en scenario’s. In verband met klimaatmodellen heeft de IPCC uitdrukkelijk gesteld: “[i]t remains difficult to quantify the contribution to this warming from internal variability, natural forcing and anthropogenic forcing, due to forcing and response uncertainties and incomplete observational coverage”.¹²

1.7 Sowieso interpreteert de Rechtbank de IPCC-rapporten onjuist. Het IPCC omschrijft haar doelstelling zelf immers als:

“to provide governments at all levels with scientific information that they can use to develop climate policies.”¹³

De bevindingen uit de IPCC-rapporten zijn bedoeld om overheden in staat te stellen klimaatbeleid te ontwikkelen, niet als bindende normen waaraan overheden, laat staan bedrijven zich moeten houden.

1.8 Een leidend uitgangspunt van het Vonnis is dat er ‘consensus’ zou bestaan op allerlei onderwerpen van klimaatverandering. Dat is onjuist. Zo neemt het Vonnis ten onrechte aan dat er “*breed gedragen internationale consensus*” zou bestaan dat “*mensenrechten bescherming bieden tegen de gevolgen van gevaarlijke klimaatverandering en dat bedrijven mensenrechten moeten respecteren.*”¹⁴ Daarnaast spreekt het Vonnis zich niet uit over de exacte inhoud van die veronderstelde consensus. Ook stelt het Vonnis dat “[i]n de klimaatwetenschap (...) en binnen de internationale gemeenschap (...) al geruime tijd consensus” zou bestaan “*dat de gemiddelde temperatuur op aarde niet mag toenemen met meer dan 2°C ten opzichte van de gemiddelde temperatuur in het pre-industriële tijdperk*” en dat “[i]ndien de concentratie van broeikasgassen in de atmosfeer niet uitstijgt boven 450 ppm in het jaar 2100 (...) volgens de klimaatwetenschap een redelijke kans [bestaat] dat deze doelstelling (hierna: de tweegradendoelstelling) wordt gehaald.” Daaraan voegt het Vonnis toe dat “[i]n de laatste jaren het inzicht [is] gerezen dat een veilige

⁹ IPCC, AR4, WG1, p. 776.

¹⁰ IPCC, AR4, WG1, p. 777.

¹¹ IPCC, AR5, WG1, p. 102 en 1107.

¹² IPCC AR5, WG1, p. 887. Zie ook Koonin S., *Unsettled: What Climate Science Tells Us, What It Doesn't, and Why It Matters*, BenBella Books, 2021.

¹³ <https://www.ipcc.ch/about>.

¹⁴ R.o. 4.1.3 Vonnis.

*temperatuurstijging niet hoger mag zijn dan 1,5°C, met een daarbij behorend concentratieniveau van broeikasgassen van ten hoogste 430 ppm in het jaar 2100.*¹⁵ De veronderstellingen verwarren het onderscheid tussen wetenschap en beleid en geven de stand van de klimaatwetenschap foutief weer.

- 1.9 Het Vonnis rekent tevens ten onrechte door toeleveranciers (Scope 2) en eindgebruikers (Scope 3) veroorzaakte CO₂-emissies toe aan Shell, concludeert ten onrechte dat de enkele levering van fossiele brandstoffen gelijkstaat met emissie van CO₂ en daardoor gevaarlijk is en miskent dat levering van meer olie en gas aan eindverbruikers kan leiden tot minder CO₂-uitstoot, indien dat bijvoorbeeld steenkool vervangt.
- 1.10 Ook heeft de Rechtbank ten onrechte internationale verdragsbepalingen die niet gelden in de relatie tussen burgers (waaronder bedrijven) onderling als uitgangspunt genomen om de reductieverplichting aan Shell op te leggen, door deze bepalingen als ongeschreven zorgvuldigheidsnorm te bestempelen.¹⁶ Deze bepalingen bevatten echter geen ongeschreven zorgvuldigheidsnorm, maar geschreven normen die alleen gelden in de relatie tussen burgers en staten. Dat onderscheid is cruciaal. Evenzeer heeft de Rechtbank Shell gebonden geacht aan de UN Guiding Principles, terwijl deze principes geen juridisch bindende verplichtingen in het leven roepen, uitdrukkelijk bepalen dat ze niet bedoeld zijn burgerlijke aansprakelijkheid in het leven te roepen en bovendien niet bepalen wat de Rechtbank erin leest.¹⁷ Ook de UN Sustainable Development Goals binden Shell niet, maar de Rechtbank heeft deze wel op Shell toegepast.¹⁸ In feite heeft de Rechtbank een aantal geschreven beginselen en normen die geen verplichtingen in het leven beogen te roepen voor Shell gecombineerd tot een ongeschreven zorgvuldigheidsnorm die wel geldt voor Shell, zonder daarbij echter acht te slaan op de rechten en belangen van derden die door het Vonnis geraakt worden en waarvoor Clintel opkomt. Daarvoor biedt het Nederlandse recht geen plaats. De Rechtbank heeft Shell op deze wijze zelfs nog verdergaande verplichtingen opgelegd dan wat geldt op grond van de verplichtingen uit het Europese Emission Trading System waar Shell wel aan is gebonden.¹⁹ Het Vonnis legt aan Shell een vergaande verplichting van ongeschreven recht op ook zonder dat alle belangen en gevolgen daarvan in een democratisch proces zijn onderzocht en afgewogen, in strijd met de beginselen van de democratische rechtsstaat, daaronder mede begrepen de machtenscheiding, art. 12 Wet AB, en de grenzen van rechterlijke bevoegdheid, en in strijd met de mensenrechten, waaronder art. 6 lid 1 EVRM, art. 11 EVRM, art. 25 International Covenant on Civil and Political Rights en art. 21 Universal Declaration of Human Rights.
- 1.11 Het Vonnis concludeert ten onrechte dat er naar Nederlands recht een regel van ongeschreven recht bestaat op grond waarvan een producent en leverancier van onder meer fossiele brandstoffen een resultaatsverbintenis zou hebben met betrekking tot Scope 1 en tevens een inspanningsverbintenis zou hebben met betrekking tot Scope 2 en 3 om de CO₂-emissies van de verbonden Scope 1-3-

¹⁵ R.o. 2.3.3 Vonnis.

¹⁶ R.o. 4.4.10 Vonnis.

¹⁷ R.o. 4.4.11 Vonnis.

¹⁸ R.o. 4.4.41 Vonnis.

¹⁹ R.o. 4.4.46 Vonnis.

(rechts)personen in 2030 met 45% te reduceren in vergelijking met 2019. Daarbij maakt de Rechtbank bestaande overeenkomsten en de rechten en belangen van toeleveranciers en klanten ondergeschikt aan die gestelde ongeschreven norm.

- 1.12 Anders dan het Vonnis aanneemt, dient Milieudefensie c.s. bovendien niet-ontvankelijk verklaard te worden, onder meer omdat de belangen van de personen voor wier belangen Milieudefensie c.s. zegt op te komen niet gelijksoortig zijn en ook niet steeds gediend zijn met het gevorderde. De belangen van deze personen zijn beter gediend met vernietiging van het Vonnis om redenen die Clintel zal aanvoeren.
- 1.13 Clintel zal de gronden voor vernietiging van het Vonnis nader uiteenzetten nadat haar vordering tot tussenkomst althans voeging is toegestaan.

2. **CLINTEL EN DE BELANGEN DIE ZIJ VERTEGENWOORDIGT**

- 2.1 Clintel behartigt de belangen van wetenschappers, burgers en juristen. Clintel komt op voor het belang van milieu- en klimaatbescherming gebaseerd op wetenschap in een democratische rechtsstaat en, daaraan gerelateerd, de rechten en belangen van al degenen die door het Vonnis zijn geraakt. Wetenschappers kunnen zich niet vinden in de vaststellingen van de rechter over de best beschikbare wetenschap. Zij hebben een gemeenschappelijk belang bij het communiceren van de stand van de wetenschap en bij milieu- en klimaatbeleid gebaseerd op de wetenschap. Het Vonnis perkt de rechten van burgers in. Zij hebben een gemeenschappelijk belang bij milieu- en klimaatbescherming met inachtneming van hun rechten en belangen. Juristen zijn bezorgd over ingrijpen van de rechter op het terrein waar het primaat bij de wetgever zou moeten liggen. Zij hebben een gemeenschappelijk belang bij milieu- en klimaatbescherming met respect voor de beginselen van de democratische rechtsstaat.
- 2.2 Het bestuur van Clintel bestaat uit drie leden. De voorzitter is [geanonimiseerd], voorheen onder meer [geanonimiseerd] en [geanonimiseerd]. De andere bestuursleden zijn [geanonimiseerd], [geanonimiseerd], en [geanonimiseerd], [geanonimiseerd].²⁰
- 2.3 Clintel heeft ook een Raad van Toezicht, die bestaat uit één persoon, te weten [geanonimiseerd]. Hij is [geanonimiseerd].
- 2.4 Net als Milieudefensie c.s. heeft Clintel ook tot doel het milieu en het klimaat te beschermen. Clintel en Milieudefensie c.s. verschillen echter van mening over de vraag hoe het milieu en het klimaat het best beschermd kunnen worden. Clintel streeft milieu- en klimaatbescherming na op basis van de stand van de wetenschap, met respect voor de rechten van mensen en met inachtneming van de eisen van de democratische rechtsstaat. Clintel ziet het belang van het verminderen van (CO₂-) uitstoot als onderdeel van dit bredere belang. Daarbij moeten ook de stand van de wetenschap, de technologische mogelijkheden, de gevolgen voor andere aspecten van milieu- en klimaatbescherming (zoals de natuur en de leefomgeving van de mens), de rechten van mensen en de democratische rechtsstaat worden meegewogen. Anders

²⁰ <https://clintel.nl/organisatie-en-statuten>.

dreigt ineffectief, ongebalanceerd, duur en contraproductief beleid met veel schadelijke neveneffecten.

2.5 De statutaire doelstelling van Clintel omvat:

“het bevorderen van milieu- en klimaatonderzoek en -debat, alsmede het beschermen van milieu en klimaat en het bevorderen van rationeel en gebalanceerd milieu- en klimaatbeleid van en voor overheden, ondernemingen en burgers gebaseerd op de best beschikbare wetenschap, inbegrepen het in en buiten rechte vertegenwoordigen van de belangen en rechten die daarmee samenhangen en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords”.²¹

2.6 Clintel tracht haar doel onder meer te verwezenlijken door:

“f. het bevorderen van de belangen van alle huidige en toekomstige ingezetenen van Nederland (en, voor zover daarmee niet strijdig, de belangen van de huidige en toekomstige ingezetenen van andere landen) ter zake van rationeel, redelijk en gebalanceerd klimaatbeleid van en voor overheden, ondernemingen en ingezetenen;

(...)

h. het voeren van juridische procedures teneinde belangen en rechten ter zake van milieu en klimaat, alsmede de bescherming daarvan, te vertegenwoordigen, behartigen, verdedigen en in rechte erkend te krijgen c.q. te handhaven en af te dwingen”.²²

2.7 Op grond van haar statuten kan Clintel *“een rechtsvordering instellen die strekt tot bescherming van gelijksoortige belangen van andere personen, wier belangen zij ingevolge haar statuten behartigt. De Stichting draagt er zorg voor dat deze belangen voldoende zijn gewaarborgd”*.²³ In de statuten zijn de waarborgen voor een goede belangenvertegenwoordiging nader uiteengezet.²⁴

2.8 Clintel verricht ook daadwerkelijk activiteiten die overeenkomen met haar statuten. Zo heeft Clintel in 2019 de *World Climate Declaration* gepubliceerd. Per 9 oktober 2022 hebben 1.410 personen uit 55 verschillende landen deze verklaring ondertekend. De verklaring beschrijft waarom er geen klimaatcrisis is en vervolgt:

“Climate science should be less political, while climate policies should be more scientific. Scientists should openly address uncertainties and exaggerations in their predictions of global warming, while politicians should dispassionately count the real costs as well as the imagined benefits of their policy measures”.²⁵

²¹ **Productie 1**, art. 2 lid 1.

²² **Productie 1**, art. 2 lid 2.

²³ **Productie 1**, art. 2 lid 4.

²⁴ **Productie 1**, art. 11a.

²⁵ **Productie 7**.

2.9 Per 9 oktober 2022 hebben bovendien zeven personen Clintel een volmacht verleend om zich in deze procedure door Clintel te laten vertegenwoordigen.²⁶

3. ONTVANKELIJKHEID

Overgangsrecht art. 3:305a BW

3.1 Clintel zal hierna uiteenzetten waarom art. 3:305a BW (oud) op haar incidentele vordering van toepassing is.

3.2 Per 1 januari 2020 is art. 3:305a BW gewijzigd.²⁷ Op grond van art. 68a OBW is de nieuwe wet vanaf zijn inwerkingtreding van toepassing, tenzij uit het overgangsrecht iets anders voortvloeit.

3.3 Voor een rechtsvordering die strekt tot bescherming van gelijksoortige belangen als bedoeld in art. 3:305a BW en die is ingesteld voor 1 januari 2020 blijft de oude wet gelden (art. 119a lid 1 OBW), ook in hoger beroep.²⁸ De oude wet blijft eveneens van toepassing in zaken van overgangsrecht indien de gelijkenis met zulke gevallen daartoe noopt of indien de toepassing van de nieuwe wet onder de gegeven omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zou zijn (art. 75 lid 1 OBW).

3.4 De incidentele vordering van Clintel valt onder art. 3:305a BW (oud). Daartoe voert Clintel het volgende aan.

3.4.1 De vordering van Clintel heeft betrekking op tussenkomst althans voeging aan de zijde van Shell in een procedure waarop art. 3:305 BW (oud) van toepassing is. Op de ontvankelijkheid van Milieudefensie c.s. in deze procedure is immers art. 3:305a BW (oud) van toepassing.²⁹ Volgens Shell is ook in hoger beroep art. 3:305a BW (oud) van toepassing en niet art. 3:305a BW (nieuw).³⁰

3.4.2 Net als het hoger beroep van Shell, ziet de vordering van Clintel op de vernietiging van het Vonnis, gewezen onder oud recht.

3.4.3 Clintel moet gelijk worden behandeld als Shell en Milieudefensie c.s.

3.4.4 De procedure in eerste aanleg is niet ingeschreven in het centraal register voor collectieve vorderingen (art. 3:305a lid 7 BW (nieuw)). Er is dus alleen al daarom geen reden om de zaak drie maanden na aantekening in het register aan te houden om te bezien of een andere collectieve vordering voor dezelfde gebeurtenis wordt ingesteld (art. 1018c lid 3 Rv (nieuw)). Aan de ratio van de gecoördineerde afdoening van vorderingen in één procedure onder het nieuwe recht wordt overigens juist voldaan als Clintel

²⁶ **Productie 9.**

²⁷ *Stb.* 2019, 130.

²⁸ HR 11 maart 2022, ECLI:NL:HR:2022:347, r.o. 3.1.4 (*SMTT/Warner c.s.*).

²⁹ R.o. 4.2.1 Vonnis.

³⁰ §10.8.2 MvG Shell.

onverkort als partij in deze procedure wordt toegelaten.³¹ Milieudefensie c.s. mag niet worden beoordeeld omdat zij als eerste een collectieve vordering in deze kwestie heeft ingesteld en in eerste instantie ten onrechte het toewijzende Vonnis heeft bewerkstelligd, terwijl Clintel niet als partij zou worden toegelaten.³²

3.4.5 Het zou naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zijn als voor Clintel andere, zwaardere eisen zouden gelden in een en dezelfde procedure dan de eisen voor Milieudefensie c.s., alleen maar omdat Clintel partij wordt na 1 januari 2020 en na het voor Clintel onverwacht teleurstellende Vonnis.

3.5 Clintel zal hierna uiteenzetten waarom zij ontvankelijk is in haar vordering op grond van art. 3:305a BW (oud). Voor zover Uw Hof toch mocht oordelen dat art. 3:305a BW (nieuw) van toepassing is, is Clintel ook ontvankelijk. Clintel zal dat hierna eveneens uiteenzetten, en daarbij aandacht besteden aan art. 1018b e.v. Rv (nieuw).

Art. 3:305 a BW (oud)

3.6 Clintel stelt hierbij een vordering in tot bescherming van gelijksoortige belangen van andere personen die zij op grond van haar statuten behartigt (art. 3:305a lid 1 BW (oud)). De statutaire doelstelling van Clintel omvat immers het behartigen van de belangen van alle huidige en toekomstige ingezetenen van Nederland ter zake van rationeel, redelijk en gebalanceerd klimaatbeleid van en voor overheden, ondernemingen en ingezetenen. De belangen van deze personen zijn bij Clintel voldoende gewaarborgd (art. 3:305a lid 2 BW (oud)).

3.7 Het onderwerp van deze procedure ziet bij uitstek op de vraag welk klimaatbeleid ondernemingen, waaronder Shell, dienen te voeren in het belang van de huidige en toekomstige ingezetenen van Nederland. Voor het beantwoorden van die vraag zijn veel meer aspecten van belang en dienen ook andere belangen gewogen te worden dan in het Vonnis aan de orde zijn gekomen.

3.8 Clintel heeft getracht om met zowel Milieudefensie c.s. als Shell overleg te voeren over haar betrokkenheid in deze procedure, maar zonder succes (art. 3:305a lid 2 BW (oud)).³³ Milieudefensie c.s. en Shell willen niet afwijken van hun standpunten in deze procedure.

3.9 Voor zover nodig moet deze incidentele vordering worden begrepen als een bezwaar tegen de gebondenheid van de personen wier belangen Clintel vertegenwoordigt aan de vordering van Milieudefensie c.s. in de zin van art. 3:305a lid 4 BW (oud).

Art. 3:305a BW (nieuw) en art. 1018b e.v. Rv (nieuw)

3.10 Clintel heeft de voorwaarden van art. 3:305a BW (nieuw) die ook onder art. 3:305a BW (oud) gelden hiervoor reeds besproken en zal die niet opnieuw bespreken.

³¹ *Kamerstukken II 2016/17*, 34608, nr. 3, p. 1 (MvT).

³² *Vgl. Kamerstukken II 2016/17*, 34608, nr. 3, p. 35 (MvT).

³³ **Producties 2, 3, 4, 5, 6 en 8.**

- 3.11 Op grond van art. 3:305a lid 6 BW (nieuw) is art. 3:305a lid 2 onder a tot en met e en lid 5 BW (nieuw) niet van toepassing als de rechtsvordering wordt ingesteld met een ideëel doel en een zeer beperkt financieel belang of wanneer de aard van de vordering van de rechtspersoon of van de personen tot bescherming van wier belangen de rechtsvordering strekt daartoe aanleiding geeft. Dat geldt ook voor de vordering van Clintel. Clintel stelt de vordering immers in met een ideëel doel, te weten bescherming van de belangen van wetenschappers, burgers en juristen ter zake van redelijk en gebalanceerd klimaatbeleid. De vordering heeft een zuiver maatschappelijk, ideëel belang. De vordering kent geen financieel belang, anders dan hooguit een gelimiteerde kostenveroordeling. De aard van de vordering – tot tussenkomst althans voeging – is bovendien bij uitstek een reden om de soms rigide vereisten van het nieuwe recht voor reguliere collectieve vorderingen niet toe te passen.
- 3.12 Voor zover de vereisten van art. 3:305a BW lid 2 (nieuw) van toepassing zijn, voert Clintel het volgende aan.
- a. Clintel beschikt over een toezichthoudend orgaan.³⁴
 - b. Clintel beschikt over passende en doeltreffende mechanismen voor de deelname aan of vertegenwoordiging bij de besluitvorming van de personen tot bescherming van wier belangen de rechtsvordering strekt: zij beschermt het algemeen belang. Zo bestaat de mogelijkheid om via telefoon, e-mail en de Clintel-website input te geven, waarop Clintel steevast antwoordt en wat zij betreft in de besluitvorming, en zijn de oprichters met grote regelmaat aanwezig in publieke debatten en bijeenkomsten waaraan de personen tot bescherming van wier belangen de rechtsvordering strekt, kunnen deelnemen.
 - c. Clintel beschikt over voldoende middelen om de kosten voor het instellen van een rechtsvordering te dragen, waarbij de zeggenschap over de rechtsvordering in voldoende mate bij Clintel ligt. Clintel ontvangt giften en donaties die voldoende zijn om in elk geval de kosten van Clintels bemoeienis in deze procedure te dekken.
 - d. Clintel beschikt over een algemeen toegankelijke internetpagina waarop de volgende informatie beschikbaar is:
 1. de statuten van Clintel;³⁵
 2. de bestuursstructuur van Clintel;³⁶
 3. de laatst vastgestelde jaarlijkse verantwoording op hoofdlijnen van het toezichthoudend orgaan over het door haar uitgevoerde toezicht;³⁷

³⁴ Zie §2.3 hiervoor.

³⁵ <https://clintel.nl/wp-content/uploads/2022/09/akte-statw-Stichting-Climate-Intelligence-AfschriftDigitaal.pdf>.

³⁶ <https://clintel.nl/organisatie-en-statuten/>.

³⁷ <https://clintel.nl/jaarverslagen/>.

4. het laatst vastgestelde bestuursverslag;³⁸
 5. de bezoldiging van bestuurders en de leden van het toezichthoudend orgaan;³⁹
 6. de doelstellingen en werkwijzen van de rechtspersoon;⁴⁰
 7. een overzicht van de stand van zaken in lopende procedures;⁴¹
 8. er wordt geen bijdrage gevraagd van de personen tot bescherming van wier belangen de rechtsvordering strekt;
 9. een overzicht van de wijze waarop personen tot bescherming van wier belangen de rechtsvordering strekt zich kunnen aansluiten bij de rechtspersoon en de wijze waarop zij deze aansluiting kunnen beëindigen.⁴²
- e. Clintel beschikt over voldoende ervaring en deskundigheid ten aanzien van het instellen en voeren van de rechtsvordering. Bij Clintel zijn diverse gerenommeerde wetenschappers betrokken.⁴³

3.13 Clintel voldoet eveneens aan de vereisten van art. 3:305a lid 3 BW (nieuw):

- a. de bestuurders betrokken bij de oprichting van de rechtspersoon en hun opvolgers hebben geen rechtstreeks of middellijk winstoogmerk, dat via de rechtspersoon wordt gerealiseerd. Clintel is een ideële stichting.
- b. de rechtsvordering heeft een voldoende nauwe band met de Nederlandse rechtssfeer:
 1. het merendeel van de personen tot bescherming van wier belangen de rechtsvordering strekt heeft zijn gewone verblijfplaats in Nederland. Clintel vordert immers vernietiging van het Vonnis dat aan Shell een verplichting oplegt om de CO₂-uitstoot in Nederland te reduceren;
 2. de rechtsvordering richt zich tegen Milieudefensie c.s. en Shell, alle gevestigd in Nederland. Er is voldoende verbondenheid met de Nederlandse rechtssfeer. Het Vonnis betreft immers de CO₂-uitstoot (onder verantwoordelijkheid) van Shell in Nederland;

³⁸ <https://clintel.nl/jaarverslagen/>.

³⁹ <https://clintel.nl/organisatie-en-statuten/>.

⁴⁰ <https://clintel.nl/organisatie-en-statuten/>; <https://clintel.nl/over-clintel/>.

⁴¹ <https://clintel.nl/klimaatzaak-van-de-eeuw/>; <https://clintel.nl/de-zaak-tegen-kro-pointer/>.

⁴² <https://clintel.nl/klimaatzaak-van-de-eeuw/>; <https://clintel.nl/vrienden-van-clintel/>.

⁴³ Zie §2.2-2.3 hiervoor.

3. de gebeurtenissen waarop de rechtsvordering betrekking heeft (de CO₂-uitstoot (onder verantwoordelijkheid) van Shell in Nederland) vinden (grotendeels) in Nederland plaats.
- 3.14 Art. 1018c lid 1 Rv (nieuw) stelt eisen aan de dagvaarding waarmee de collectieve vordering wordt ingesteld. Alleen al omdat Clintel geen dagvaarding uitbrengt, is dat artikel niet van toepassing. Mocht het artikel toch van toepassing zijn, dan zou dat hooguit kunnen gelden voor de vordering die Clintel wenst in te stellen nadat zij als partij is toegelaten in deze procedure.
- 3.15 Voor zover Uw Hof toch deze bepaling in dit stadium mocht toepassen, voldoet Clintel aan de daar genoemde vereisten.
- a. De collectieve vordering heeft grofweg betrekking op dezelfde gebeurtenissen als de collectieve vordering van Milieudefensie c.s. zoals omschreven in de dagvaarding en het Vonnis, te weten de CO₂-uitstoot (onder verantwoordelijkheid) van Shell.
 - b. De vordering strekt ter bescherming van de belangen van alle huidige en toekomstige ingezetenen van Nederland ter zake van rationeel, redelijk en gebalanceerd klimaatbeleid van en voor overheden, ondernemingen en ingezetenen.
 - c. De te beantwoorden feitelijke en rechtsvragen zijn gemeenschappelijk. Er kan immers een gemeenschappelijke beoordeling worden verricht over de gegrondheid van de individuele vorderingen die in de collectieve actie zijn gebundeld.⁴⁴ De vraag of Shell gehouden is haar CO₂-uitstoot in Nederland te reduceren is bij uitstek iets wat op gemeenschappelijke vordering kan worden beslist.
 - d. Clintel heeft de wijze waarop voldaan is aan de ontvankelijkheidseisen van art. 3:305a BW (nieuw) hiervoor uiteengezet.⁴⁵
 - e. Clintel meent dat geen exclusieve belangenbehartiger kan worden aangesteld. In hoger beroep geldt immers geen termijn van drie maanden om andere belangenorganisaties gelegenheid te geven om ook een collectieve vordering in te stellen.⁴⁶ Gezien het feit dat Milieudefensie c.s. en Clintel tegenovergestelde standpunten innemen is ook niet denkbaar dat uit hun midden een exclusieve belangenbehartiger wordt aangewezen. Voor zover Uw Hof toch een exclusieve belangenbehartiger zou aanwijzen zou dat Clintel moeten zijn, aangezien zij de belangen van de personen voor wier belangen zij opkomt het best behartigt, terwijl Milieudefensie slechts opkomt voor de deelbelangen van degenen die zeer ambitieus klimaatbeleid voorstaan, zonder oog te hebben voor de gevolgen, kosten en effectiviteit daarvan.

⁴⁴ Rb. Den Haag 6 april 2022, ECLI:NL:RBDHA:2022:3182, r.o. 3.13.

⁴⁵ Zie §3.10-3.13 hiervoor.

⁴⁶ Hof Den Haag 5 april 2022, ECLI:NL:GHDHA:2022:1316, r.o. 3.5.1 (*Radar c.s./Staat*).

- f. Voor zover vereist en voor zover mogelijk zal Clintel dit processtuk binnen twee dagen na indiening ervan inschrijven in het centraal register voor collectieve acties. Dat kan tot gevolg hebben dat Uw Hof de zaak aanhoudt tot drie maanden na de aantekening in het register, hoewel Clintel meent dat dat niet aan de orde is.⁴⁷ Tenzij deze termijn wordt verlengd of een andere collectieve vordering voor dezelfde gebeurtenissen is ingesteld, wordt deze procedure daarna voortgezet in de stand waarin zij zich bevindt.

4. BELANG CLINTEL BIJ TUSSENKOMST ALTHANS VOEGING

- 4.1 Elke partij die een belang heeft bij een tussen andere partijen aanhangig geding kan vorderen te mogen tussenkomen of zich daarin te mogen voegen (art. 217 Rv), ook in hoger beroep (art. 353 lid 1 Rv), en ook voor het eerst in hoger beroep.⁴⁸
- 4.2 Een partij kan vorderen te mogen tussenkomen indien zij een eigen vordering wenst in te stellen tegen (een van) de procederende partijen en voldoende belang heeft zich met dat doel te mengen in het aanhangige geding wegens de nadelige gevolgen die zij van de uitspraak in de hoofdzaak kan ondervinden. Dat belang kan zijn dat benadeling of verlies van een recht van de tussenkomende partij dreigt, dan wel diens positie anderszins kan worden benadeeld.⁴⁹ Een belang bij voeging is onder meer aanwezig indien de partij die voeging vordert nadelige gevolgen kan ondervinden van een uitkomst van de procedure die ongunstig is voor de partij aan wier zijde zij zich voegt. Nadelige gevolgen zijn de feitelijke of juridische gevolgen die de toe- dan wel afwijzing van de vordering in de hoofdzaak of het gezag van gewijsde van in de uitspraak in die procedure gegeven eindbeslissingen zal kunnen hebben voor degene die de tussenkomst of voeging vordert.⁵⁰
- 4.3 Het Vonnis is bedoeld om vergaande gevolgen te hebben voor in Scope 1, 2 en 3 met Shell verbonden (rechts)personen, waaronder alle huidige en toekomstige ingezetenen van Nederland. Als het Vonnis in stand zou blijven, heeft dat nadelige feitelijke en juridische gevolgen voor de personen voor wier belangen Clintel opkomt.
- 4.3.1 Het zou leiden tot hogere prijzen voor fossiele brandstoffen van of bij Shell ingekocht. Deze brandstoffen bij Shell (en mogelijk ook bij andere leveranciers door het beperktere aanbod) zullen duurder worden.
- 4.3.2 De leveringszekerheid van energie kan in gevaar komen. Shell zou als gevolg van het Vonnis bijvoorbeeld fossiele brandstoffen op minder plaatsen in Nederland kunnen gaan verkopen. Dat bemoeilijkt ook de mobiliteit.
- 4.3.3 Burgers zullen genoodzaakt worden om investeringen te doen of kosten te maken, althans om dat eerder te doen. Het Vonnis beperkt zo het recht op eigendom (art. 1 Protocol bij het EVRM). Burgers zullen immers eerder dan anders het geval zou zijn nog bruikbare (kapitaal)goederen zoals auto's en verwarmingsinstallaties die van fossiele brandstoffen gebruik maken

⁴⁷ Hof Den Haag 5 april 2022, ECLI:NL:GHDHA:2022:1316, r.o. 3.5.1 (*Radar c.s./Staat*).

⁴⁸ Asser Procesrecht/Bakels, Hammerstein & Wesseling-van Gent 4 2018/221.

⁴⁹ HR 28 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:768, NJ 2015/206, r.o. 4.1.2 (*Fiar c.s./Thuiskopie c.s.*).

⁵⁰ HR 12 juni 2015, ECLI:NL:HR:2015:1602, NJ 2015/295, r.o. 3.2 (*Alstom c.s./TenneT c.s./ABB c.s.*).

moeten vervangen door elektrische goederen. Daar zijn ook grote kosten aan verbonden.

- 4.3.4 Dat volgens de Rechtbank alle bedrijven een eigen verantwoordelijkheid hebben om net als Shell Scope 3-emissies te reduceren, maakt Clintels belang bij tussenkomst althans voeging alleen maar groter.
- 4.3.5 Het zal de ontwikkeling van derdewereldlanden met olie- en gasvoorraden negatief beïnvloeden en daarmee verhoging van de ontwikkelingshulp vanuit Nederland en daarmee toename van de belastingdruk in Nederland noodzakelijk maken.
- 4.3.6 Het Vonnis kan tot grotere CO₂-uitstoot leiden doordat Shell geen (grotere hoeveelheden) gas kan aanbieden ter vervanging van kolen of olie, waardoor het kolen- en olieverbruik kan toenemen.
- 4.3.7 Het zal leiden tot een verslechtering van het milieu en de leefomgeving doordat Shell nog meer in windenergie zal moeten investeren, dat immers wordt beschouwd als CO₂-arme energie en dat een speerpunt vormt van Shells strategie, terwijl bekend is dat de energiedichtheid van windenergie laag is en het beslag op de ruimte zeer groot, en windturbines schadelijke gevolgen hebben voor de natuur, voor dieren en voor de mens. Bovendien zullen de kosten en nadelen van nog meer windenergie exponentieel toenemen.
- 4.3.8 Voorts zal het Vonnis kernenergie, dat een zeer effectieve, ruimtebesparende, kosteneffectieve en weinig milieubelastende oplossing voor het energievraagstuk biedt, verdringen doordat Shell kernenergie niet tot haar energiepakket rekent en geen investeringen in kernenergie heeft gepland.⁵¹
- 4.3.9 De energiezekerheid zal verder in het gedrang komen doordat het Vonnis tot meer weersafhankelijke windenergie zal leiden. Het volatiele karakter van deze energie heeft tot gevolg dat het risico van black-outs aanzienlijk zal stijgen. Bovendien zal de prijs van elektriciteit verder oplopen doordat meer back-up-voorzieningen vereist zullen zijn om te leveren wanneer de windturbines niets of te weinig produceren.
- 4.3.10 Het Vonnis zal een verdere politisering van de klimaatwetenschap tot gevolg hebben, doordat de Rechtbank waarde toekent aan consensus binnen de wetenschap. Daardoor zullen dissidenten nog meer dan voorheen uit de wetenschap worden geweerd, zodat een hoge graad van consensus kan worden verondersteld, hetgeen andere rechtszaken aanwakkert.
- 4.3.11 Het Vonnis zal bredere negatieve gevolgen voor de Nederlandse economie hebben door verminderde werkgelegenheid en verminderde welvaart, en ook de economieën van ontwikkelingslanden negatief beïnvloeden. Het

⁵¹ "Shell investeert (...) niet in kerncentrales"; <https://www.shell.nl/energie-en-innovatie/zon/zonnepark-koegorspolder.html#iframe=L2ZvcmlzL2VuX25sX3pvl9zYXN2YW5nZW50X2NvcHlfY29weQ>.

recht op economische ontwikkeling dat deze landen hebben bedongen zal geschaad worden.

- 4.4 Om de voorgaande redenen wenst Clintel als partij tussen te komen althans zich te voegen aan de zijde van Shell. Clintel vordert primair tussenkomst, omdat zij stellingen wil kunnen innemen die onverenigbaar zijn met de stellingen van Shell.⁵² Clintel wil eigen argumenten aanvoeren waarom het Vonnis dient te worden vernietigd.⁵³ Zo onderschrijft Clintel anders dan Shell niet dat “*dringend actie moet worden ondernomen om klimaatverandering aan te pakken*”.⁵⁴ En voor zover Uw Hof aan Shell toch een reductieverplichting oplegt, meent Clintel dat daaraan bepaalde modaliteiten moeten worden verbonden, anders dan Shell. Zo meent Clintel dat enige reductieverplichting aan Shell niet mag leiden tot verminderde beschikbaarheid of hogere (dan normale) prijzen voor fossiele brandstoffen van Shell. Subsidiar vordert Clintel zich aan de zijde van Shell te mogen voegen om nader te onderbouwen waarom het Vonnis dient te worden vernietigd. Net als Shell meent Clintel bijvoorbeeld dat de Rechtbank het toepasselijke recht onjuist heeft vastgesteld en dat Milieudefensie c.s. niet ontvankelijk moet worden verklaard omdat de inwoners van Nederland verschillend denken over of en hoe klimaatverandering moet worden aangepakt.
- 4.5 Een vordering tot tussenkomst of voeging kan worden afgewezen wegens de eisen van een goede procesorde. Het enkele feit dat de hoofdzaak door de tussenkomst of voeging wordt vertraagd, is echter geen reden voor afwijzing.⁵⁵
- 4.6 Voor zover de hoofdzaak zou worden vertraagd als gevolg van de toewijzing van Clintels vordering tot tussenkomst althans voeging is dit dus geen reden de vordering af te wijzen. Overigens hanteert het Hof in de hoofdzaak al ruimere termijnen voor memories, zodat de invloed van toewijzing van Clintels vordering tot tussenkomst althans voeging beperkt is. Bovendien heeft Clintel begrepen dat ook Stichting Milieu en Mens (“**M&M**”) zich wenst te voegen aan de zijde van Shell. Voor zover Uw Hof dat toestaat, zal toewijzing van Clintels vordering tot tussenkomst althans voeging weinig (aanvullende) vertraging opleveren. Bovendien mag het vermijden van vertraging niet leiden tot de miskening van de rechten en belangen van derden die door het Vonnis geraakt worden.
- 4.7 Clintel dient ook tussen te mogen komen althans zich te mogen voegen op grond van het Verdrag betreffende toegang tot informatie, inspraak in besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden (het “**Verdrag van Aarhus**”).⁵⁶ Nederland is partij bij dit verdrag. Op grond van art. 1 Verdrag van Aarhus waarborgt Nederland onder meer het recht op toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden in overeenstemming met de bepalingen van het verdrag. Op grond van art. 9 lid 2 en 3 Verdrag van Aarhus, gelezen in de context van de doelstellingen en overige bepalingen van het Verdrag van Aarhus, waarborgt Nederland dat leden van het publiek

⁵² HR 10 september 1999, ECLI:NL:HR:1999:AF5783, NJ 2003/95, r.o. 3.4 (*Nederlandse Antillen/Staat/Emesa*).

⁵³ HR 15 november 1996, ECLI:NL:HR:1996:ZC2200, NJ 1997/482, r.o. 3.3 (*Multivision/Nederlandse Antillen c.s.*).

⁵⁴ §1.1.1 MvG Shell.

⁵⁵ HR 28 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:768, NJ 2015/206, r.o. 4.2.3 (*Fiar c.s./Thuiskopie c.s.*).

⁵⁶ *Trb.* 1998, 269.

(natuurlijke of rechtspersonen en hun verenigingen, organisaties of groepen)⁵⁷ toegang hebben tot rechterlijke procedures om handelen en nalaten te betwisten dat strijdig is met bepalingen van haar nationale recht betreffende het milieu. Het gaat daarbij om het handelen van zowel publieke organen, waaronder rechterlijke instanties waar deze zich bezighouden met maken van milieubeleid, alsook private partijen, zoals Milieudefensie c.s., waar deze een doorslaggevende invloed op milieubeleid uitoefenen. Het handelen van de Rechtbank en Milieudefensie staat op gespannen voet met onder meer de bepalingen van artikel 1.10, 1.11 en 3.1 Wet natuurbescherming. De door het Verdrag van Aarhus vereiste procedure moet voorzien in passende en doeltreffende middelen, waaronder een dwangmiddel tot rechtsherstel, en is billijk, snel en niet onevenredig kostbaar (art. 9 lid 4 Verdrag van Aarhus).

5. PRODUCTIES

5.1 Clintel brengt hierbij de volgende producties in het geding.

Nr.	Omschrijving	Datum
1	Statuten Clintel	1 juni 2022
2	Brief Clintel aan Milieudefensie met verzoek overleg	15 juni 2022
3	E-mail Milieudefensie met weigering overleg	23 juni 2022
4	Brief Clintel aan Shell met verzoek overleg	23 juni 2022
5	Brief Shell aan Clintel over verzoek overleg	14 juli 2022
6	Brief Clintel aan overige partijen met verzoek overleg	21 september 2022
7	<i>World Climate Declaration</i>	1 oktober 2022
8	Reactie overige partijen	6 oktober 2022
9	Volmachten aan Clintel	9 oktober 2022

5.2 Clintel biedt aan om al haar stellingen te bewijzen met alle middelen rechtens, waaronder het overleggen van nadere stukken en het horen van getuigen, bijvoorbeeld indien Uw Hof voorshands niet overtuigd is dat Clintel ontvankelijk is in haar vordering wegens de toepasselijke ontvankelijkheidseisen.

MET CONCLUSIE:

dat het Uw Gerechtshof moge behagen om, voor zover mogelijk uitvoerbaar bij voorraad:

- A. Clintel als partij in dit geding toe te laten om tussen te komen althans zich te voegen aan de zijde van Shell;
- B. Milieudefensie c.s. en Shell te bevelen om hun processtukken in eerste aanleg en hoger beroep tot op heden, inclusief producties, binnen vijf dagen na dagtekening van het arrest aan Clintel te zenden;
- C. Milieudefensie c.s. en Shell te veroordelen in de kosten, waaronder de nakosten, te voldoen binnen veertien dagen na dagtekening van het arrest,

⁵⁷ Art. 2 lid 4 Verdrag van Aarhus.

te vermeerderen met wettelijke rente vanaf vijftien dagen na dagtekening van het arrest tot en met de dag van algehele betaling.

[handtekening]

Advocaat

Amsterdam, 10 oktober 2022

Deze zaak wordt behandeld door mr J.Ph. de Korte en mr G.J. Wilts, OSK Advocaten, Vondelstraat 41, 1054 GJ Amsterdam, tel. 020 6060680, fax. 020 6060681, e-mail: dekkorte@osk.nl en wilts@osk.nl.